

Standardiserade intervjuer i socialt arbete – exemplet ASI

Standardiserade intervjuer i socialt arbete – exemplet ASI

Projektnummer 2010:182

Elizabeth Martinell Barfoed

Layout: Jenny Botvidsson Kriminalvårdens Utvecklingsenhet, 2014
Tryckning: Kriminalvården

Ytterligare exemplar kan beställas från:
Kriminalvården, 601 80 Norrköping
Beställningsnr: 7061
ISBN: 9789186903428
Hemsida: www.kriminalvarden.se/publikationer

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	6
INTRODUKTION	7
KORT OM ASI	9
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	10
METOD.....	11
RESULTAT	14
INTRODUKTION.....	14
SANNING ELLER BERÄTTELSE?.....	14
INSTRUMENTET SOM AKTÖR.....	15
"OVANLIGA" KLIENTER	16
ORDKNAPPHET	17
DIGITAL INTERAKTION.....	18
FÖRHANDLINGSARBETE	19
DISKUSSION & RELEVANS FÖR KRIMINALVÅRDEN	21
REFERENSER	23

SAMMANFATTNING

Standardiserade bedömningsinstrument lanseras som en del i strävanden mot ett mätbart, transparent och evidensbaserat socialt arbete. Ett exempel är den standardiserade ASI-intervjun (Addiction Severity Index) som används inom exempelvis socialtjänsten och kriminalvården. ASI har transformerats från ett kvantitativt forskningsinstrument utformat för Vietnamveteraner frivilligt inlagda på behandlingshem i USA (McLellan 2006), till ett bedömningsinstrument för svenska socialarbetare i myndighetsutövning.

Standardiserade bedömningsinstrument presenteras som ett stöd för ett systematiskt beslutsfattande både på individ- och verksamhetsnivå. Meningen är även att de ska fungera som ett datainsamlingsverktyg för forskning. Idag har vi kunskap om hur många ASI som utförts och hur integrerade de är på organisationsnivå. Vi vet dock mindre om hur dessa instrument används i det vardagliga arbetet.

Syftet med studien är att med etnografisk metod undersöka hur den standardiserade vändningen i socialt arbete motiveras (i internutbildning) och hanteras (i det sociala arbetets praktik).¹ Studien är kvalitativ och har en etnografiskt diskursiv ansats: deltagande observation under internutbildning samt ASI-intervjuer med klienter. Därtill ingår kvalitativa intervjuer med utredare och klienter i materialet.

Genom en analys av internutbildning i ASI för socionomer har två professionsstilar identifierats – en ”traditionell” professionsstil och en ny professionsstil (Martinell Barfoed & Jacobsson 2012). Den nya professionsstilen motiveras med positivt laddade begrepp som objektivitet, vetenskaplighet, oproblematiserad likhet och ställs direkt och indirekt emot en traditionell professionsstil där begrepp som magkänsla, subjektivitet och problematisk olikhet signalerar ett daterat sätt att arbeta.

Studien visar hur nya metoder påverkar den vardagliga interaktionen mellan socialarbetare och klient och hur båda parter anpassar sig till densamma. Frågeformulärets prefabricerade karaktär lägger restriktioner på det professionella samtalet – särskilda anpassningsstrategier urskiljs från både klientens och utredarens sida. Den standardiserade interaktionen ger inte utrymme för berättande i klassisk mening. Frågor och svar är starkt regisserade och de standardiserade bedömningsinstrumenten kan därigenom betraktas som aktörer i samtalet. Istället sker en digitalisering av språket (”ettor” och ”nollor”), vilket skiljer sig från de berättelser som mer allmänt förknippas med socialt arbete och som länge har varit en oproblematiserad del av socialarbetarens handlingsutrymme (Lipsky 1980). Den standardiserade interaktionen visar sig vara ordknapp, vilket ger en asymmetrisk relation. Socialarbetaren frågar och klienten svarar. Det stora antalet frågor (180 frågor) som idealt sett ska utföras vid ett tillfälle gör att frågeformuläret är starkt styrande för hur interaktionen utvecklas och det krävs interaktionskompetens hos både socialarbetare och klient för att genomföra intervjun. ”Ovanliga klienter” uppges exempelvis vara svåra att anpassa till instrumentets logik.

Klienten i både socialtjänst och kriminalvård är i behov av resurser av olika slag, det kan exempelvis gälla pengar (socialtjänsten) eller ett positivt omdöme inför en väntande rättegång (kriminalvårdens frivård). Att insamlade data betraktas som fakta och information snarare än positionerade berättelser tillkomna i en lokal kontext i ett bestämt syfte behöver övervägas när värdet av intervjun diskuteras, såväl generellt som i det individuella fallet. Det finns få studier av hur de data som samlats in används (lokalt och i forskning) och det är angeläget att med både kvantitativ och kvalitativ metod fortsatt analysera de standardiserade bedömningsinstrumentens praktik i socialt arbete.

¹ Studien är i huvudsak genomförd inom ramen för projektet ”På vetenskaplig grund – manualbaserat socialt arbete i utbildning och praktik”, finansierad av Centrum för Professionsstudier, Malmö Högskola samt pågående projekt: ”Blanketter, formulär och pappersgöra – expanderande dokumenteringspraktiker i sjukvård och socialtjänst” finansierat av Riksbankens Jubileumsfond. Projektet är godkänt av etikprövningsnämnden i Lund 2010-10-21 (Dnr 2010/584).

INTRODUKTION

Professionellt socialt arbete är i hög grad en språklig aktivitet. I mötet med klienten, men också i mötet med samarbetspartners och kollegor, är språket centralt för att skapa klarhet i behov, önskemål och riskbilder. Socialarbetaren förväntas hantera samtalssituationer av olika slag på ett respektfullt och professionellt sätt. En granskning av själva ”produktionsapparaten”, det vill säga studier av hur det sociala arbetet utförs har länge varit relativt sällsynt (Johansson 1997). Ett sätt att studera det sociala arbetet som produktionsapparat är att undersöka hur socionomer och klienter interagerar ”bakom stängda dörrar” i så kallad *institutionell interaktion* (Drew & Heritage 1992). Denna interaktion sker både inom organisationen och mellan organisationer. Inom organisationen är samtalen mellan socialarbetare och klient en klassisk kommunikationsform (om samtal i socialt arbete t ex Cedersund 1992; Fredin 1994; Berg Sörensen 1995; Jokila, Juhila & Pösö 1999; Karvinen, Pösö & Satka 1999; Cedersund & Olaison 2010; Kullberg 1994; Hall et al 2014; Överlien 2006). De samtal som förs med klienter har trots att de är uppgiftsorienterade haft en relativt öppen form; faktorer som socialarbetarens professionsstil och klientens sätt att uttrycka sig har haft betydelse för samtals utveckling. Att lyssna till klienten för att förstå dennes livsvärld kan betraktas som ett professionsideal i socialt arbete (jfr Billquists studie av socialtjänsten 1999; Christoffersen 2007). Det språk socialarbetaren använder beskrivs som vardagligt (Cedersund 1992).

Med tanke på det omfattande sociala arbete som dagligen bedrivs i Sverige är det relativt få studier som ägnas interaktion i socialt arbete och som analyserar institutionella samtal. Förutom en förståelse för det lokala samspelet socionom-klient kan studier av detta slag även belysa en större kontext; exempelvis hur en given samtalsordning relaterar till samhällets institutioner och styrmekanismer (jfr Adelswärd 1995). När förutsättningarna för det mer lokalt och situationellt strukturerade samtalet förändras genom införandet av standardiserade bedömningsinstrument, exempelvis *Addiction Severity Index* (ASI), är det därför väsentligt att undersöka fenomenet. Här tas utgångspunkten i ASI som ett exempel på fenomenet och studeras med en etnografisk ansats inom ramen för det vardagliga sociala arbetet. I rapporten redovisas av utrymmesskäl en begränsad del av analysen.²

Samtalsforskning är ett väletablerat forskningsfält i samhällsvetenskapen. Dess historiska rötter återfinns i etnometodologin, utvecklad av Harold Garfinkel i 1960-talets USA. I denna inriktning studeras vad som brukar kallas medlemmarnas (i föreliggande studie socialarbetare-klienters) sätt att skapa mening i vardagliga samtal (*members' accomplishments*, jfr Garfinkel & Sacks 1986). Andra välkända interaktionsstudier har gjorts av Erving Goffman – då med en socialpsykologisk utgångspunkt. Teatermetaforer som scen, rollövertagande och intrycksstyrning är välkända i hans forskning (Goffman 1959/1994). Ett annat begrepp med genomslag i interaktionsforskning är *face* (*saving activities*) (Goffman 1967).

Att framhålla bestämda metoder i socialt arbete har historiskt och internationellt visat sig vara sätt att hävda kompetens och legitimitet, ”både inåt och utåt” i organisationen (Pettersson 2001). Som utredningsmetod betraktad, kan ASI ses som ett försök att systematisera missbruksvården, med det dubbla syftet att bedöma vårdbehov och höja kompetens och status (Alexandersson 2008; Anderberg & Dahlberg 2009). Resultaten kan också användas som ett styrningsinstrument – ett sätt att möta krav på utvärderingsbara, konkurrenskraftiga och uppföljningsbara verksamheter (Abrahamson & Tryggvesson 2009). Samhälleliga förvaltningstrender har betydelse för hur praktiken utövas och vilka metoder som är ”i tiden”. Historien visar att socialt arbete är starkt påverkat av trender och ideologier (Pettersson 2001). Teknologisk utveckling av informationshantering, exempelvis uppbyggnaden av omfattande databaser, har

² Se Martinell Barfoed & Jacobsson (2012) för en mer utförlig analys hur ASI lanseras vid internutbildning för socionomer.

gett socialt arbete nya möjligheter. Jämförelser kan idag belysa samband och effekter vilket har blivit en allt viktigare del i dagens sociala arbete. Katja Franko Aas (2004) hävdar, med utgångspunkt i kriminalvård (eg. *the penal culture*), att anpassningen till databasen är genomgripande och får stora konsekvenser: Vi går från berättelsen som kulturell form till en databasrationalitet (jfr Parton 2008 om samma trend i socialt arbete som helhet). När den individuella berättelsen reduceras till ett digitalt språk med nollor och ettor förändras professionsutövningen.

Betraktad som särskild utredningsmetod kan ASI sägas ingå i evidensbaseringen av det sociala arbetet i Sverige (för diskussion se t ex Bergmark & Lundström 2006, 2011b; Bergmark, Bergmark & Lundström 2011a; Alexandersson 2008; Anderberg & Dahlberg 2009; Bohlin & Sager 2011; Abrahamson & Tryggveson 2009; Martinell Barfoed & Jacobsson 2012). Tillsammans med andra bedömningsinstrument (exempelvis BBIC inom den sociala barnvården) ses de som en möjlig väg mot en (medicinsk) idealmodell, där professionell kunskap, forskning och brukarens synpunkter vägs in (Sackett et al 1996).

Det ideala användandet av standardiserade bedömningsinstrument förutsätter att socialarbetare ”gör lika”, dvs. att de med stor noggrannhet fyller i formulären. Argument för ett evidensbaserat socialt arbete är begrepp som likabehandling, ökad rättssäkerhet och ett gemensamt språk (Socialstyrelsen 2007; Jergeby 2008; Roselius & Sundell 2008). Men kritiker pekar på brister och svagheter i hur evidens definieras och hur evidensbaserat arbete operationaliseras i olika välfärdssektorer (t ex Bergmark 2008; Ekeland 2009).³ Begreppet evidensbaserad praktik (EBP) är inget entydigt begrepp, osäkerhet råder om dess innebörder och definitioner bland olika aktörer – det är exempelvis inte självklart att standardiserade bedömningsinstrument kan betraktas som evidensbaserade med en mer strikt definition av evidens (jfr diskussion i Bergmark 2008; Mäkelä 2004).

ASI-intervjun har idealt sett tre användningsområden: För det första planering av individuella vårdbehov och uppföljning (cirka ett halvår senare), för det andra planering av verksamheten samt för det tredje utvärdering på nationell nivå. Den information som ASI-intervjun uppbringar rapporteras idealt in i nationella databaser vilkas aggregerade data kan användas som utvärderande statistik och även för forskningssyften.

I analysens fokus står ASI-intervjun som idag är en etablerad utredningssmetod i missbruksvården. En nationell kartläggning visar att hälften av alla socialtjänstens missbruksenheter använder ASI (Abrahamson & Tryggvesson 2008, 2009). Senare studier indikerar en ökad användningsgrad. Av Sveriges 290 kommuner använder idag cirka 200 (70%) ASI som primärt bedömningsinstrument för personer med missbruksproblem (Lundgren et al 2012). Studier om ASI-intervjun visar dock att det finns en skillnad mellan retorik och praktik. Användningsgraden av ASI är lägre än den retoriska anslutningen till instrumentet (Abrahamson & Tryggvesson 2008, 2009; Skogens 2012). En studie av Lundström & Shanks (2013) från den sociala barnvården visar att chefer i socialt arbete har en nyckelroll vid mottagandet och översättningar av nya idéer. Trots stora implementeringsinsatser visar studien att det evidensbaserade programmet inte kan ses som institutionaliserat. Ponnert & Svensson (2011) har undersökt systematiska försök att införa ett manualbaserat föräldraträningsprogram vid särskilda ungdomshem i Sverige. Till följd av tröghet både i den organisatoriska strukturen och i själva programmet mattades dessa försök efterhand av. Björk (2013) analyserar implementeringsprocessen av ASI i socialtjänsten missbruksvård – två logiker visar sig kollidera: ASI-intervjuns laboratorielogik (krav på ett systematiskt och kronologiskt genomförande) krockar med en mer klientcentrerad omsorgslogik. Såväl förändringar i organisering som i vardagsarbetet krävs för att hantera dessa båda logiker. Socialarbetarna hittar dock sätt att hantera dem –

³ Idén om evidensbaserad praktik uppstod inom medicinsk praktik. Läkare hade svårt att orientera sig om forskningsläget och David Sackett formulerade därför EBM (*evidence-based medicine*) för att stärka relationen forskning-praktik-patient i syfte att säkerställa en god läkarvård. Detta evidenskoncept har haft stor dragningskraft inom svenska välfärdsprofessioner (för exemplet socialt arbete se Bergmark & Lundström 2006).

de är därigenom inte är helt underlagda laboratorielogiken. Trots särskilda ASI-strukturer, exempelvis tydlig ledning och en särskilt inrättad implementeringstjänst, visar studien på svårigheten att uppnå ASI-intervjuens fulla potential – en anvisad uppföljningsintervju är exempelvis inte helt enkel att få till stånd (ibid.).

Standardiserade bedömningsinstrument, med sin på förhand givna enkätform, är idag ett etablerat fenomen för socialarbetare i både kriminalvård och socialtjänst och därför särskilt intressant att studera etnografiskt. Fastän studier av evidensbaserade program blivit vanligare finns få studier som studerar den sociala interaktionen instrumenten genererar (se dock Houtkoop-Steenstras kvalitativa studier om forskningsenkäter, t ex 1997 och 2000). Med tanke på samtalets betydelse i det sociala arbetet är det väsentligt att studera olika typer av samtal – i denna studie är det ”standardiserade samtal” som studeras. ASI-instrumentets psykometriska styrkor och svagheter undersöks däremot inte i denna studie (för en analys av detta se Mäkelä 2004).

Kort om ASI

Addiction Severity Index (ASI) är ett instrument för bedömning av klienters hjälpbehov. Svaren ges vid en personlig intervju med i huvudsak förutbestämda svarsalternativ. Klientens uppgifter kategoriseras och sorteras i rutor med standardiserade svar av typen JA, NEJ, X (kan eller vill ej svara) och N (ej relevant) (Socialstyrelsen 2009). Ett visst utrymme ges även för följdfrågor, där svaren kan skrivas ner på särskilt anvisad plats. Själva grundstrukturen är dock en enkätliknande intervju och det är utredaren som frågar och fyller i kryssen.

ASI-intervjun innehåller olika moment – en grundintervju med 180 frågor, en återkopplingsträff där klientens och utredarens skattningar går igenom, samt en uppföljningsintervju med samma återkopplings- och skattningsförfarande. I grundintervjun, som enligt Socialstyrelsens riktlinjer bedöms ta 70 minuter, ställs frågor inom sju livsområden (uppräknade i den ordning de förekommer i frågeformuläret): 1. *Fysisk hälsa* 2. *Arbete & försörjning* 3. *Alkoholavvändning* (räknas som ett livsområde) och 4. *Narkotikabruk* (ett annat livsområde), 5. *Familj och umgänge* 6. *Rättsliga problem* samt 7. *Psykiisk hälsa*. Efter varje livsområde gått igenom ”skattar” (dvs. värderar i siffror/kvantifierar) klienten eventuella problem: Varje område skattas i två avseenden. Först skattas graden av oro eller besvär inom aktuellt område de senaste 30 dagarna, därefter behovet av hjälp med eventuella problem (utöver pågående hjälp). Efter att klienten skattat dessa två aspekter på problemet med siffror är det intervjuarens tur att efter avslutad intervju skatta dennes syn på hjälpbehov (Socialstyrelsen 2007; Socialstyrelsen 2009). De båda skattningarna vägs sedan mot varandra och jämkas samman i ett siffervärde. Dessa skattningar redovisas vid en uppföljningsträff. Genom datorstöd kan uppnådda värden bearbetas och profiler erhållas. Socialarbetare, eller särskilt anvisad personal, rapporterar sedan in dessa data till nationella databaser – ASI-net (socialtjänsten) respektive KRIM-net (kriminalvården). Resultaten kan användas i olika syften och på olika nivåer, exempelvis vid individuell vårdplanering och verksamhetsutveckling. De aggregerade data som genereras kan användas för statistik, men även forskning (Armelius & Armelius 2011; Lundgren et al 2012).

ASI har i korta ordalag transformerats från ett kvantitativt forskningsinstrument utformat för Vietnamveteraner på behandlingshem i USA till ett bedömningsinstrument för svenska socialarbetare. Instrumentet utvecklades av en forskargrupp i USA under 1970-talet och introducerades i början av 1990-talet i Sverige). 1996 togs den första svenska versionen i bruk (Socialstyrelsen 2009). Efter ett antal revideringar, där instrumentet finjusterats och anpassats till svenska förhållanden, har det via behandlingsforskning lanserats i en rad organisationer i socialt arbete, exempelvis socialtjänsten, kriminalvården och på HVB-hem (hem för vård eller boende).

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Det övergripande syftet med studien är att med kvalitativa metoder undersöka standardiserade bedömningsinstrument i det praktiska sociala arbetet (socialtjänst och kriminalvårdens frivård). Genom exemplet ASI studeras lanseringen av bedömningsinstrument vid internutbildning för socionomer och vilka tankestilar som kan urskiljas (Fleck 1934/1997). Genom att närstudera vardaglig interaktion (eng. *naturally occurring talk*) som sätt att skapa mening och där själva ”görandet” är föremål för analys (Garfinkel & Sacks 1986) studeras hur klienter och professionella hanterar ASI-intervjun i interaktion. Frågeställningarna lyder:

- Hur lanseras ASI internutbildning för socionomer? Hur argumenteras och motiveras standardiserade instrument av professionsföreträdare?
- Hur hanteras ASI-instrumentet av klienter och professionella? Kan särskilda interaktionsmönster identifieras?
- Vilka konsekvenser får ASI-intervjun för interaktionen i det sociala arbetet?

METOD

Det empiriska materialet består av tre delar:

1. Fältanteckningar från deltagande observation vid ASI-utbildningar (10 dagar).
2. Fältanteckningar från 8 standardiserade intervjuer (4 inom kriminalvårdens frivård och 4 inom socialtjänsten). 6 av dessa är ASI-intervjuer och 2 är intervjuer baserade på det standardiserade bedömningsinstrumentet Integrerad Utvärdering (IU).⁴ 7 av dessa intervjuer är ljudinspelade och transkriberade.
3. Transkriberade ljudupptagna för- och efterintervjuer med socionomer och klienter (se tabell).

Det empiriska materialet har samlats in 2010 – 2012. Många försök har gjorts att få deltagare, ibland har tiden varit ett hinder (upptagna socionomer), ibland har geografiskt avstånd komplicerat mitt deltagande. Klienter som inte kommit på avtalad tid har också försvårat möjlighet till material. Tre platser valdes slutligen efter besök där jag introducerat studiens upplägg för personalen: Ett frivårdskontor (4 intervjuer) och två socialtjänstkontor (4 intervjuer). Sammanlagt har fem socialarbetare följts (fyra kvinnor och en man). Klienterna har alla varit män. Tabellen nedan visar antalet standardiserade intervjuer som följts samt antalet individuella intervjuer (socionomer och klienter) Vid alla standardiserade intervjuer har förutom klienten och utredaren, även jag deltagit. Sju av dessa är bandade och transkriberade ordagrant – vid ett tillfälle fungerade bandspelaren inte. Detaljerade anteckningar fördes i direkt anslutning till intervjuerna. I materialet ingår även Socialstyrelsens samt kriminalvårdens ASI-manualer samt kvalitativa individuella intervjuer med socionomer och klienter, vilka i mindre utsträckning har använts i analysen i föreliggande rapport.

Tabell 1. Empiriskt material i studien – deltagande observation samt kvalitativa intervjuer⁵

Namn/ Fall nr	Ålder c:a	Standardiserad intervju	Skattning socionom	Återkopplings- intervju (S+K)	Klientintervju	Socionom- intervju	Antal interv.
1. Kristian	50	ASI – soc	Ja	Ja	Ja	Ja	5
2. Goran	25	ASI – KV	Ja	Ja	Ja	Ja	5
3. Lars	50	IU – soc	-	-	Ja	Ja	3
4. Roger	45	IU – soc	-	-	Ja	Ja	3
5. Ali	25	ASI – soc	Ja	Ja	Ja	Ja	5
6. Tom	45	ASI – KV	Ja	Ja	Ja	Ja	5
7. Patrik	25	ASI – KV	Ja	Ja	Ja	Ja	5
8. Bosse	65	ASI – KV	-	-	Ja	-	2
Summa		8	5	5		5	33

Under studiens gång har jag även samlat in en del fältanteckningar från de gånger jag har väntat på en intervju – ett par av dessa förekommer i denna text. De flesta har tillkommit i anslutning till insamling av empiri, när jag exempelvis hört konversation i väntrummet eller väntat på en klient som inte dykt upp på avtalad tid. En fältanteckning illustrerar vardagen som etnograf:

⁴ ASI har efterhand blivit mer allmänt förekommande, därför används de två IU-intervjuerna enbart som bakgrundsmaterial i denna analys.

⁵ Klientintervjuerna var mellan 15-90 minuter långa. De flesta utfördes i anslutning till den standardiserade intervjun. Övriga intervjuer varade cirka 60-90 minuter.

Det är andra försöket att träffa Danny, misstänkt för narkotikabrott: En ung man som förekommer under ett stort antal avsnitt i brottsregistret – alla narkotikarelaterade. Han missade förra tiden, frivårdsinspektören har inte hört av honom får jag veta via mejlen, så jag ska inte hoppas att han kommer. Jag tar chansen, även om resvägen till expeditionen är lång. I väntrummet är det ovanligt fullt. En lång rad frivårdsinspektörer hämtar ”sina” klienter. De kliver ut på golvet i väntrummet, nickar mot klienten och hälsar med varma leenden. Jag har hittat en favoritplats och tittar mig diskret omkring. Gemensam nämnare är brottet – misstänkta gärningspersoner blandas med dömda i detta väntrum – en institutionell kategoriseringszon där vissa gömmer sig i en tidning och andra kräver uppmärksamhet: ”Fan vad jobbigt att va’ här”, klagar en vältränad kille i shorts och linne. Han underhåller oss med ett improviserat rollspel: ’Hur mår du?’, ’Knarkar du?’, utbrister han med ”socialarbetarröst”. Vi följer alla på nyfiket avstånd den teater vi ofrivilligt dragits in i. Killen byter roll och blir klient: ’Nä, det gör jag inte!’. Hans teatersvar övertygar inte någon med ögonen på skaft. Killen är påverkad av heroin eller någon annan opiat. En tjej i väntrummet – utifrån samtalet även hon med narkotikaerfarenheter – ger sig till känna och han avbryter snabbt sin föreställning. ”Ska du in på övervakningsnämnden?”, frågar hon. ”Ja”, svarar han. ”Det är Bertil Hoffsten som är domare [ordförande i Övervakningsnämnden] ⁶. Han var jobbig och skällde förra gången. Fast han är rätt snäll”, tillägger kvinnan. Jag tjuvlyssnar på spänd inandning, kvinnan läser av min radar och skruvar ner tonen. De taktiksnackar inför övervakningsnämnden. ”*Will* du in på behandling?”, frågar hon tyst. Killen skruvar svävande fram ett nja. ”Gör si och så”, tipsar kvinnan. Problem om var man ska vara skriven för att få tillgång till socialtjänstens resurser, som behandlingshem och pengar, diskuteras. ”Jag skriver mig på Stadsmissionen”, säger killen. ”Eller har en box-adress”. Vi avbryts. Frivårdsinspektören kommer inångående och hejar. Vi lämnar väntrummet, går till hans rum och småpratar en stund. Men klienten som ska göra en ASI dyker inte upp. Vardagsmat för frivårdsinspektörer minns jag från min egen yrkesverksamma tid i branschen. Jag packar ihop mina pinaler. ”Jag får återrapportera till tingsrätten”, muttrar frivårdsinspektören. ”Så ska det skrivas sammanfattning att klienten varit aktuell hos oss och så vidare. Här hade ett kryss varit bättre”, säger han med ett snett leende och anspelar på ASI-intervjuns ”fylla-i-kryss”-logik. Jag träffar aldrig Danny och undrar hur det gick för honom i rättegången. (Fältanteckning maj 2011)

En iakttagelse är att frivårdens klienter i högre grad missat tider, dvs. inte kommit enligt avtal, medan de fyra intervjuer som utförts på socialtjänsten genomförts som planerat. Klienter som besöker sociala myndigheter är beroende av resurser (Johansson 1997). Att socialtjänstens klienter i högre grad än frivårdens klienter varit beroende av materiella resurser, t ex ekonomiskt bistånd alternativt missbruksbehandling kan vara en anledning till denna skillnad. Förklaringar till att många frivårdsklienter missade tider gavs av en utredare: Klienten kunde vara inne i en missbruksperiod alternativt hade man helt enkelt fel adress. Den väntande rättegången kanske inte var utsatt ännu. Klienter som var ”förstagångare”, dvs. aldrig dömda tidigare kom dock punktligt. Materialet är för litet för att dra långtgående slutsatser, men skillnaderna är ändå intressanta.

Informerat samtycke har lämnats muntligt och skriftligt. Klienterna har i de flesta fall varit informerade om mitt önskemål att delta på förhand genom sin socialarbetare. I ett par fall har utredaren valt att berätta i anslutning till intervjun. Jag har då haft flera sätt att försäkra mig om att klienten accepterat mitt deltagande – ett har varit att gå ut och låta klienten bestämma sig i enrum, ett annat att utifrån fall till fall bedöma huruvida mitt deltagande varit accepterat. I ett fall – ett förstagångsbesök – var det svårt att bedöma frivilligheten i deltagandet. En avslappnat leende efter en spänd intervju, och ett ”jag gillar att delta i forskning”, förvissade mig om att deltagandet accepterades. Flera av klienterna har jag följt och således träffat flera gånger – här har klienten haft möjlighet att avbryta sitt deltagande vid flera tillfällen om han så skulle ha önskat. Forskarnärvaro behöver dock inte enbart ses som etiskt krävande. Tidigare nämnd klient sade i en kort intervju efter ASI-intervjun följande:

⁶ Anonymiserat namn

Forskare: Hur var det att jag satt med då?

Patrik: Nej, det kändes bra.

Forskare: Är det säkert? Det är väl svårt att säga något annat (lätt skratt).

Patrik: Nej, men det känns tryggt att ha någon vid sidan om.

(klientintervju ASI, fall 7)

De ASI-intervjuer som studerats inom kriminalvården har alla (fyra) varit del i en *personutredning* inför en kommande rättegång. Klienterna har varit misstänkta för brott och frivården har haft att utreda deras personliga förhållanden för att avgöra huruvida frivårdens insatser (t ex övervakning, fotboja och samhällstjänst) skulle kunna vara aktuella för klienten. Förslaget till domstolen kan ha betydelse för vilken påföljd som väljs. Svensson & Persson (2011) visar i en studie av frivården att standardiserade bedömningsinstrument (t ex ASI) mer sällan används som del i personutredningen (4,4 % år 2010). Många frivårdsinspektörer uttryckte tveksamhet att göra en ASI innan dom hade fallit – i den mån de använde ASI som metod användes den först efter det att påföljd utdömts och klienten blivit aktuell för kontakt med frivården, genom exempelvis skyddstillsyn, alternativt villkorligt frigivning från fängelse. I de fyra ASI-intervjuer där jag deltog som observatör väntade klienten på en rättegång – detta kan antas haft betydelse för hur intervjun vecklades ut.

Under projektets gång har min yrkeskunskap både varit en tillgång och en belastning. Som före detta socialarbetare är jag väl medveten om samhällets definition av sociala problem, hanteringen av byråkratins krav på dokumentering och professioners krav på legitimitet ("inåt och utåt") och därför möjligen alltför välbekant med den logik som råder på fältet. Dock tillhör jag en generation som inte arbetat med standardiserade intervjuer – i den meningen är fenomenet nytt för mig (om att studera sitt eget fält, se Hall, Slembrouck & Sarangi 2006). Jag har under många år arbetat med frivård och personutredningar (på frilansbasis) under en tid då det fanns ett relativt stort handlingsutrymme (jfr *discretion* Lipsky 1980). På ett par decennier har förändringar skett som kan synas självklara och givna – idag är vetenskaplighet, effektivitet och evidensbaserade ideal i både socialtjänst och kriminalvård. Det handlingsutrymme som varit en relativt oomtvistad del av utredarens professionsrepertoar har i allt högre grad utmanats. Tendensen går idag mot ökade krav på kontroll både av det sociala arbetets innehåll och utfall (Bergmark & Lundström 2006). Med denna studie hoppas jag kunna ge ett bidrag till hur detta inverkar på samtalsinteraktionen i socialt arbete.

Kvalitativ metod har använts för att bearbeta det empiriska materialet: intervjuer och fältanteckningar. Exempel på kvalitativ bearbetning: Vid en första genomläsning av de transkriberade intervjuerna användes begreppen *on-track* och *off-track* för att begreppslicgöra när intervjun fungerade enligt idealet (*on-track*) och när avvikelser ägt rum (*off-track*). Denna analytiska indelning visade sig inte optimal. Liknande fenomen återfanns i båda typerna, därför söktes istället likheter och skillnader i intervjuerna som helhet. Dessa har därefter tematiserats. I fältanteckningarna har ett liknande förfaringssätt med tematisering i olika steg genomförts.

RESULTAT

Introduktion

Resultatdelen är tematiskt indelad och under varje tema ges exempel från intervjuerna. De teman som presenteras är: *Sanning eller berättelse*. I detta tema problematiseras synen på de data som erhålls i intervjun. I temat *instrumentet som aktör* presenteras hur det detaljreglerade formuläret reglerar interaktionen; därefter följer temat ”ovanliga klienter”, som ett exempel på att vissa klienter beskrivs som svåra att anpassa till det standardiserade bedömningsinstrumentets rationalitet. Under temat *ordknapphet* beskrivs och analyseras interaktionen som instrumentet genererar. Temat *digital interaktion* visar hur instrumentets binära logik influerar språkbruket hos både professionell och klient. Det sista temat i rapporten, *förhandlingsinteraktion*, visar hur detta fenomen hanteras i standardiserad interaktion.

Sanning eller berättelse?

Hur ska klienters egenlämnade uppgifter betraktas? Som sanningar eller som positionerade berättelser anpassade utifrån mötets syfte? (jfr Hydén 1995). ASI-intervjuns tillförlitlighet bygger på att klienten talar ”sanning”, därför ägnas i ASI-manualen uppmärksamhet åt att uppgifterna som lämnas verkligen ska överensstämma med verkliga förhållanden. Intervjuerna ska därför uppmärksamma eventuellt motstridiga uppgifter. Instruktioner ges för hur intervjuaren bör förhålla sig: ”En intervjuare som lägger märke till motstridiga uppgifter bör i första hand försöka ta reda på hur det verkligen förhåller sig” (Socialstyrelsen 2009:13). I vissa verksamheter inom socialtjänsten, exempelvis ekonomiskt bistånd, finns möjligheten att genom dokumentation om utgifter och inkomster kontrollera den privata ekonomin, men vad gäller mer subjektivt uppfattade frågor, som relationer till familj är det svårt att avgöra huruvida svaret är ”sant”. Fastän professionsutövarens (här utredarens) uppgift är att lyssna och utifrån uppdragets karaktär skapa förtroende genom tillit finns dessutom risken att kartläggningen av klienten går utöver vad uppgiften kräver (Christoffersen 2007).

Att frågorna har olika grad av känslighet i ”sanningshänseende” vittnar ASI-intervjun med Kristian (socialtjänsten) om. Vi befinner oss på området *Rättsliga problem*:

Utredaren: Hur många av de senaste 30 dagarna har du ägnat dig åt olaglig verksamhet i syfte att skaffa pengar?

Kristian: Ja, det är noll. Det är noll.

Utredaren: (Pennan raspar). Alltså, jag brukar ju säga det i förväg, men jag tänker att du förstod det också, att jag är ju inte polis. Man kan tala om för mig om man har gjort nånting olagligt.

Kristian: Det förstår jag också.

Utredaren: Det vill rätt så mycket, det ska ha ett väldigt högt straffvärde för att jag ska säga något (skratt).

Kristian: Det ska vara mord och så.

Utredaren: Ja (lätt skratt).

(ASI Grund, fall 1)

Utredaren ger Kristian en chans att svara ”ärligt” genom kommentaren om att hon inte är polis. Att Kristian har ett digert brottsregister och har suttit i fängelse stora delar av sitt vuxna liv kan vara en bidragande anledning till hennes kommentar. I Socialstyrelsens manual (2009) poängteras vikten av att eftersöka sanningshalten i klientens påståenden. Det sanningskrav som påbjuds i ASI-manualen kan dock vara svårt att efterleva för socialarbetaren. Ett annat slags etiskt dilemma rör detta tema: Har klienten rätt att ”ljuga” alternativt undanhålla delar av sitt privatliv? Hur mycket behöver vi veta om klienten för att fatta välgrundade beslut?

Instrumentet som aktör

ASI-intervjuns sju livsområden följer en given ordning, vilket innebär att interaktionen är starkt formaliserad. Frågorna har hög detaljeringsgrad, vilket kräver uppmärksamhet och koncentration från både utredarens och klientens sida. Ofta anger utredaren de alternativ som finns att välja mellan. Ett exempel från en intervju i frivården:

Utredaren: Här kan du svara ja eller nej eller både och. Hur länge har du [och din partner], har ni så att säga haft stadigt sällskap ungefär?

Goran: Eh... ett år.

Utredaren: Ett år cirka. OK. Är du nöjd med denna situation? Du kan svara nej, ja eller både och.

Goran: Jag, jag är nöjd (lätt skratt).

Utredaren: Du är nöjd.

(ASI Grund, fall 2)

Exemplet innehåller centrala delar av ASI-intervjuns logik. Formuläret styr valet av de frågor utredaren ställer och klienten svarar. Svaren är i regel korta, ibland reducerade till nickningar och huvudskakningar, och följer i exemplet formulärets språkbruk. De prefabricerade frågorna påverkar också interaktionen på andra sätt. Begrepp som introduceras missförstås ibland av klienten. Ett exempel från en ASI-intervju i kriminalvårdens frivård:

Utredaren: Har du upplevt andra psykiska eller känslomässiga problem än de vi berört här, t ex ätstörningar tar man upp här, eller manier, som du själv-

Goran: (avbryter) Alltså jag hade störningar. Kunde inte äta, alltså, det hade hänt mig under en kort period. Jag hade familjeproblem. Jag hade problem med min sambo, alltså, det gick allting, på en månad allting hände. Och då mädde jag riktigt dåligt, då ville jag inte äta och så. Jag vet inte om det... jag vet inte om man ska kalla det ätstörning och så, men...

Utredaren: Ja (dröjande). Du nämnde själv det här. Du hade ingen aptit om jag fattar dig rätt. Du mädde, du mädde psykiskt dåligt i alla fall under den perioden.

Goran: Ja, det gjorde jag.

Utredaren: OK. När var detta ungefär? Hur länge sen var det? Det var inte dom senaste 30 dagarna?

Goran: Nej, inte senaste, men tidigare.

(ASI Grund, fall 3)

Frågan om ätstörningar utlöser en kort berättelse hos klienten, som dock avslutas med en tveksamhet huruvida erfarenheten kan kallas ätstörning. Utredaren korrigerar utsagan till ett mer allmänt ”må psykiskt dåligt” och visar därigenom att han inte accepterar Gorans berättelse som exempel på en ätstörning. Formulärets prefabricerade fråga kräver ett bestämt svar (ja eller nej) men det krävs förhandling för att nå enighet om det nekande svar som fylls i av utredaren.

I en studie av White, Hall & Peckover (2009) analyseras ett formaliserat och evidensbaserat instrument (*the Common Assessment Framework*). Den eftersträlvade likheten i hanteringen visade sig ofta vara skenbar – socialarbetarna ”gick utanför ramarna” och skrev inte sällan i mer traditionell narrativ stil. Flera av dem menade att det var svårt att få in viktiga upplysningar på avsedd plats i formuläret. Erfarna socionomer visade sig fylla i mer strategiskt genom att lämna tomma områden, medan nyutbildade i högre grad följde formulärets utformning. En dansk studie om ett standardiserat instrument inom aktivering visar att fastän formen styr interaktionen finns ett visst interaktionsutrymme (Eskelinen, Olesen & Caswell 2008).⁷

Resultat från studier av forskningsenkäter visar att formulären är starkt styrande för hur interaktionen utvecklas och därför att betrakta som aktörer i samtalet (Houtkoop-Steenstra 2000). Formulärens på förhand givna frågor och tillhörande manualer detaljreglerar användningen. Enkäter, liksom

⁷ Noteras bör att båda dessa instrument har lägre standardiseringsgrad än ASI.

standardiserade instrument, kräver simultankapacitet hos intervjuaren – både formulär och klient ska ges rimlig uppmärksamhet. Det visar sig att socialarbetarna hittar sätt att ”parera” instrumentets kantighet. Ett sätt är att använda mycket korta empatiska gensvar, exempelvis deltagande blickar och hummanden, samt korta verbala uttryck av typen ”jag förstår”. I artikeln *Creating Happy People by Answering Yes-No Questions* visas hur liknande strategier används av intervjuare i forskningsenkäter (Houtkoop-Steenstra & Antaki 1997). En studie av en forskningsenkät visar att positiva omformuleringar tenderar att ge positiva svar. I ASI-intervjun återfinns liknande fenomen. Genom frågor av typen: ”Inte det [problemet] och inte det [problemet] heller?” får den intervjuade hjälp att ge positiva (dvs. nekande) svar. Ett snabbt intervjutempo verkar också ge fler positiva svar.

”Ovanliga” klienter

ASI innebär att samma frågor ska ställas till klienterna med, så långt möjligt, exakt ordalydelse. Lämna ”inga tomma rutor” var det tydliga budskapet under ASI-utbildningarna och på tillhörande *hand-outs* som delades ut (Martinell Barfoed & Jacobsson 2012). För att de data som produceras ska vara användbara som statistik och forskning krävs en hög grad av likhet vid utförandet av intervjun (jfr Socialstyrelsen, 2009). Redan före intervjun verkar detta krav påverka socionomerna i studien. I flera fall används så kallade förklarande redovisningar (jfr *accounts* Scott & Lyman 1968), med vilket avses uttalanden som exempelvis ursäktar eller förklarar vissa handlingar. Vid flera tillfällen visar sig socionomen redan före intervjun var noga med att markera att klienten som skulle genomgå en intervju i någon mening var ”ovanlig” och inte riktigt passade för den standardiserade intervjuformen. Jag har tolkat detta på olika sätt: För det första, som ett sätt att förbereda mig på en intervju som redan på förhand inte svarade mot vad som skulle kunna betraktas som ett idealtypiskt genomförande av ASI-intervjun. I ett särskilt fall fanns en (välgrundad visade det sig) tveksamhet kring klientens kognitiva förmåga att förstå och genomföra den standardiserade bedömningsintervjun. I två andra fall handlade det, för det andra, istället om att klienten redan hade fått ”en insats” och att den ideala utredningslogiken – utredning-bedömning-insats – därigenom satts ur spel: Varför göra en standardiserad intervju i efterhand när insatsen redan är beslutad?

Oaktat klienters ”vanlighet” eller ”ovanlighet” visar en kvantitativ studie att majoriteten av klienterna accepterar intervjun (Engström 2005). 95 % av klienterna var positiva, 8 % ansåg dock att vissa frågor var kränkande. Efter avslutad standardiserad intervju har individuella intervjuer genomförts med klienterna och intervjuformen har av alla accepterats som fullt rimlig. Ett exempel där samtalsordningen inte svarar mot förväntningarna följer här:

Forskare: Men var det som du hade förväntat dig ungefär [ASI-intervjun]?

Patrik: Nej, jag hade nog snarare förväntat mig typ ett slags terapisaftal.

Forskare: Ja. Mm. Hade du tyckt att det var eh... hade du önskat dig det?

Patrik: Ehm... men det finns väl fördelar med alla dom här frågorna också. Det är ju enklare att bara svara ja och nej än att komma med en massa utläggningar.

Forskare: (skratt) Ja? Men du hade förväntat dig något och så blev det... fick du nåt annat!

Patrik: Mm. Och man kanske kunde ha någon slags kombination annars.

(Klientintervju, fall 7)

Intressant att notera är klientens förväntningar om samtal i socialt arbete, vilket tyder på att det finns kulturellt förankrade föreställningar om hur samtal med socialarbetare går till. Trots att denna klient inte varit ”föremål för” socialt arbete tidigare i sitt liv hade han bestämda föreställningar om hur samtalet skulle fortlöpa. Patriks ASI-intervju präglades av mycket fåordiga svar – huvudsakningar och nickar var vanliga. Avslutningsvis frågar utredaren om hans synpunkter på intervjun:

Utredaren: Hur kändes det då? Vad tyckte du? Ja, säg ärligt.

Patrik: Det är ju lite... Jag vet inte, annorlunda, faktiskt. (Utredaren: ja?) Eh... ja... du har inte frågat så mycket typ om jag har framtidsplaner eller någonting sånt?

Utredaren: Nej, det här formuläret ger inte utrymme för det, va. Det kan man ju komma till här litegrann att vi kan runda av med det.

Så snart intervjun var avslutad och kommunikationsformen mer öppen berättade Patrik ymnigt och mångordigt om sina framtidsplaner om att starta ett företag som rörde hans favorithobby. Att en rättgång låg framför honom verkade inte vara betydelselöst i sammanhanget. Patrik riskerade att få sluta sin utbildning om han dömdes för det narkotikabrott han misstänktes för. Mycket stod med andra ord på spel och kan antas ha inverkat på både vad han sade och hur han kommunicerade med utredaren.

Socialarbetarnas sätt att definiera klienter som ”passande för” den standardiserade intervjun, respektive ”icke-passande klienter”, och närmast ursäkt när intervjun ”inte fungerade” verkar vara en konsekvens av detta slags intervju som kräver att klienten har en förmåga att anpassa sig till den standardiserade interaktionen.

Ordknapphet

Samtalsinteraktionen präglas av verbal knapphet. För att genomföra intervjun krävs ett samspel där både utredare och klient bidrar till att ”föra intervjun framåt”. Ett sätt klienten gör det på är att svara kort och koncist. När klienten lärt sig samtalsordningen och förstår instrumentets logik kan responserna få en enstavig prägel trots utredarens initiala försök att ställa frågorna mindre mekaniskt. Ett exempel från slutet av ASI-intervjun med Bosse, livsområde Psykisk hälsa:

Utredaren: Psykisk hälsa! Inombords. Själen!

Bosse: Hm, hm... ja, ja (ointresserat).

Utredaren: (lätt skratt) Men den är viktig, själen!

Bosse: Ja, oh ja! (mer engagerat)

Utredaren: Hur många ggr har du fått behandling för psykiska eller känslomässiga problem i slutenvård frågar man, om du har fått det nån gång. Psykiska.

Bosse: Nej.

Utredaren: Nej. Noll. I öppenvård? Psykiska eller känslomässiga problem. Nej. Har du sjukersättning på grund av psykiska besvär? Nej det har du inte va?

Utredaren: Nej. Har du ordinerats läkemedel för något psykiskt eller känslomässigt problem?

Bosse: Nej.

Utredaren: (lätt skratt) Dom senaste 30 dagarna?

Bosse: Nej.

Utredaren: Inte tidigare heller?

Bosse: (hostar)

Utredaren: Då ska vi se! Har du upplevt allvarlig depression under dom senaste 30 dagarna?

Bosse: Nej.

Utredaren: Tidigare i livet?

Bosse: Nej.

Utredaren: Har du upplevt allvarlig ångest eller allvarliga spänningstillstånd dom senaste 30 dagarna?

Bosse: Nej.

Utredaren: Tidigare i livet?

Bosse: Nej.

Utredaren: Har du upplevt svårigheter att förstå, minnas eller kunna koncentrera dig?

Bosse: Nej, nej, nej.

Utredaren: Inte tidigare heller? Har du upplevt hallucinationer?

Bosse: Nej.

Utredaren: Aldrig?

Bosse: Nej.

Utredaren: Har du upplevt svårigheter att kontrollera ett våldsamt beteende?
 Bosse: Nej.
 Utredaren: Nej. Har du haft allvarlig menade självmordstankar dom senaste 30 dagarna?
 Bosse: Nej.
 Utredaren: Tidigare i livet?
 Bosse: Nej.
 Utredaren: Nej. Och inte gjort självmordsförsök heller.
 Bosse: Nej.
 Utredaren: Nej. Har du upplevt andra psykiska eller känslomässiga problem än dom här vi talar om och så nämner man t ex ätstörningar eller manier.
 Bosse: Nej.
 Utredaren: OK. Då nollar jag här också. Det var det hela hördu!
 Bosse: Det var fantastiskt (ironiskt).
 Utredaren: Ja, (lite ursäktande skratt). Jag ska inte fråga om du vill betygsätta det här.
 (ASI Grund, fall 8)

Exemplet visar att den standardiserade interaktionen i hög grad är ett gemensamt arbete. Samarbete krävs för att intervjun ska ”rulla på”. I slutet av denna intervju finns en trötthet som ger knappa och entoniga svar. Klienten har tidigare under intervjun uttryckt irritation över ett par frågor och temperaturen i rummet är relativt spänd, vilket verkar påverka utredaren. En fråga huruvida klienten har prostituerat sig ställs över huvud taget inte upptäcker jag vid transkriberingen. Den obalans som uppstår i intervjun återställs genom klientens ironiska slutkommentar där utredaren backar litegrann. Det är som om de båda är lättade över att intervjun är över. Farhågan att klienten är missnöjd med intervjun visar sig inte stämma. Vid en efterföljande kort individuell intervju anser Bosse att intervjun var ”komplett”.

Den verbala knapphet som enkäten genererar får olika slags konsekvenser. Ovanstående interaktion visar att den standardiserade intervjun inte ger utrymme för, eller uppmuntrar till berättelser. En annan är att interaktionen ”digitaliseras”. I följande avsnitt ges exempel på detta fenomen.

Digital interaktion

I socialt arbete är berättelsen central (t ex Hall 1997; Hydén M. 2008). I de standardiserade intervjuerna är berättelserna dock påtagligt få. Den standardiserade interaktionen ger lite utrymme för berättande i klassisk mening (Labov & Waletzky 1967/1997). Klientens egenformulerade livsberättelse presenteras istället som objektiva data, som fakta och information. Relationsproblem skattas i siffervärden och ett digitalt språk med ”ettor och nollor” konstrueras. Från en ASI-intervju i frivården där rusrelaterade frågor ställs:

Utredaren: Du har inte, har du varit i kontakt med några självhjälpsgrupper, AA NA, dom senaste 30 dagarna (Patrik skakar på huvudet). Nej. Det är ingenting där. Ja (suckar lite och skriver i formuläret). Sen kommer nästa fråga: Hur många av dom senaste 30 dagarna har du upplevt alkoholproblem respektive narkotikaproblem?
 Patrik: Noll (mycket tyst)
 Utredaren: Noll, ingenting där. Sen har du den där (visar inplastad skattningsskala). Vad säger du där? Det är nollor? (Patrik nickar). OK (vänder blad). Så finns det ett avsnitt som heter rättsliga problem och det är om man är tidigare dömd, eller har ett digert belastningsregister helt enkelt (ohörbart). En fråga är ju då: Hur många av de senaste 30 dagarna har du ägnat dig åt olaglig verksamhet med syfte att skaffa pengar?
 Patrik: Noll.
 Utredaren: Noll, ja (suckar lite).

Klienten har i denna del lärt sig instrumentets logik och svarar ändamålsenligt på frågorna. Frågorna följer instrumentets språkbruk, svaren är korta – ibland reducerade till huvudskakningar och nickningar. Utredaren har under intervjuns gång fått så många negativa svar att han ibland föregriper klientens svar med kommentarer av typen: ”Det är nollor?”. Efter intervjun uttrycker utredaren viss skepsis om just

denna intervju värd. ”Men man kan ju aldrig veta vilka klientens problem är”, säger han när vi sagt hejdå till Patrik. Utredaren uttrycker i detta fall tveksamhet avseende värdet av intervjun. Med facit i hand tycker han inte intervjun var så värdefull: ”Men det vet man aldrig på förhand”, säger han. Detta är för övrigt en typisk kommentar när instrumentets fördelar nämns. Genom att ställa på förhand formulerade frågor ställs inte bara samma frågor till klienterna. Ibland får man redan på saker man inte hade frågat om annars.

Förhandlingsarbete

Förhandlingsarbete är vanligt förekommande i samtal i socialt arbete (Cedersund, 1992; Kullberg 1994; Eskelinen, Olesen & Caswell 2008; Lundgren 2009) och den standardiserade intervjun verkar inte erbjuda något förändring i denna mening. Det är inte alltid enkelt att svara entydigt på frågor, särskilt inte om de ligger långt bak i tiden, eller om det rör klienter med ett långvarigt och gediget missbruk. Vi kommer in i alkoholfrågorna i intervjun med Kristian (socialtjänsten):

Utredaren: Ja, hur många av de senaste 30 dagarna har du druckit alkohol?

Kristian: Ingen.

Utredaren: (Pennan raspar) Då är det samma sak, då har du inte heller druckit till berusning dom senaste...

Kristian: Nej.

Utredaren: ... 30 dagarna? Eh... Hur gammal var du när du började dricka alkohol tre dagar i veckan eller fler? Oavsett mängd.

Kristian: Det måste väl ha varit där vid 20-årsåldern kan jag tänka mig.

Utredaren: I 20-årsåldern?

K: Mm.

Utredaren: Vi skriver 20, eh..... Hur många år sammantaget tänker man då, liksom [ohörbart], har du druckit alkohol 3 dagar i veckan eller fler, oavsett mängd?

Kristian: Oj, oj, oj. ... Nej 50, vi säger 30 år, man kan väl inte ha varit 30 år, säg i alla fall 10 år, då.

Utredaren: Du tänker att det är tio år som du har...

Kristian: Ja, jag, jag har gjort nå'n sån där halvering på någonting. Mm.

Utredaren: Ja.

(ASI Grund, fall 1)

Det krävs en hög grad av samarbete för att nå fram till ett värde som både klient och socionom är nöjd med. Ibland krävs kreativa strategier av särskilt slag: ”/.../jag har gjort nå'n sån där halvering på nånting”. Instrumentet verkar passa denna klient ovanligt bra. Han är snabb i repliken, nyfiken, lite otålig och har inget emot att bli intervjuad. När det blir svårt för honom att minnas sina alkoholvanor anpassar han sig till instrumentets ”krav på” en rimlig skattning. Det är klientens andra ASI Grund och han guidar vant sin socialarbetare med uttryck som: ”Det kommer vi till sen”. Försöken att ringa in antal år Kristian brukat alkohol fortsätter och till slut enas båda om ett siffervärde som anses rimligt:

Forts. Utredaren: Hur gammal var du när du började dricka alkohol till berusning 3 dagar i veckan eller fler?

Kristian: Mm. ja, det är ju där vid 20, men det är ju, det gjorde jag ju inte varje dag, så...

Utredaren: Nej, men var det minst 3 dagar i veckan?

Kristian: Skriv när jag var 25 då, jag vet inte.. det är så [ohörbart]

Utredaren: Nej, man kan inte veta exakt, men du har nån känsla för hur det har sett ut, ja. Mm. Och också, det är samma fråga på den också. Hur många år, sammantaget har du druckit på det sättet? Det är skillnaden mellan att dricka alkohol och...

Kristian: Men säg att det är kanske 20-25 år då.

Utredaren: Tänker du att det är så? För jag tänker att du... du...

Kristian: För jag har ju suttit mycket [i fängelse]. (Utredaren: Ja?) Och då kan man ju inte dricka. Och jag har ju suttit inne i 25 år.

Utredaren: Men jag tänker om du säger kanske tio år av ditt liv som du har druckit 3 dagar i veckan?

Kristian: Ja, mm. Det blir ju det. Tio. Ja. (Utredaren: Ja) Tio måste det bli. Ja. Ja.

(ASI Grund, fall 1)

Skillnaden mellan klienter utan erfarenhet av socialt arbete och mer erfarna klienter är stor. I den förstnämnda gruppen finns en påtaglig nervositet vid intervjun, i den senare gruppen finns ofta en god stämning. I Kristians fall förstärks detta av att han träffat sin utredare tidigare och att hon vunnit hans förtroende: ”Jag hatar soc, men hon är bra. Den enda jag litar på”, berättar han efter intervjun. Personers identiteter förhandlas och definieras i mötet med våra välfärdsinstitutioner. Kristian kan närmast betraktas som en professionell klient med en institutionell identitet (jfr Järvinen & Mik-Meyer 2003). Att möta socialarbetare på socialkontor tillhör vardagen och han har lärt sig att hantera dessa möten. Ett exempel hur intervjupersonens boendeform ska definieras. Exemplet är hämtat från en ASI-intervju i frivården:

Utredaren: Med vem bor du? Då finns det ju som sagt var... nu vet ju jag att du – [för sig själv] ”på institution eller motsvarande”. Fast det stämmer ju inte riktigt heller. För du bor i ett boendekollektiv. Men vem bor du tillsammans med?

Kristian: Två klienter.

Utredaren: (litet skratt) För man kan ju inte riktigt säga att du bor med vänner, för du har ju inte riktigt valt dem heller.

Kristian: Nej.

(ASI Grund, fall 1)

I passagen noteras ett annat slags förhandlingsarbete. När Kristian refererar till de vänner han bor med som ”klienter” anammar han en socialarbetardiskurs. Hans sätt att använda begreppet klienter kan i tolkas på olika sätt. Genom att själv använda klientbegreppet visar han kunskap om den institutionella kontext han befinner sig i och lägger ett visst avstånd till de personer han delar bostad med. En annan tolkning är att Kristian är så identifierad med sin institutionella klientidentitet att han definierar både sig själv och sina bekanta i boendet som klienter, snarare än att använda ett annat relationsbegrepp (vänner/kamrater/bekanta). Utredaren kommenterar hans sätt att använda klientbegreppet genom ett litet skratt, vilket kan tolkas som ett svar på det ”rollbyte” han gör. Kristian byter position på liknande vis flera gånger under intervjun. En tredje tolkning är att detta identitetsarbete är ett sätt att göra motstånd mot att bli ”inpressad” i en ”fast” klientposition. Det är svårt att göra motstånd under ASI-enkätens stränga regi. Kristian visar dock att ett visst interaktionsutrymme finns. Han hittar kreativa sätt att anpassa sig till frågeformuläret utan att tappa ansiktet och utredaren accepterar hans rollbyten med glimten i ögat och små skratt. Ett avslutande exempel ge som exempel på hur när förhandlingsarbetet bryter samman. Vi befinner oss i slutet av livsområdet Fysisk hälsa i en ASI i frivården:

Utredaren: Alltså du väntar ju på att dom ska göra (Kristian: Ja) en typ av behandling för att...

Kristian: Ja. Ja? (dröjande) Både ja och nej. Det där får du sätta vad du vill.

Utredaren: (skrattar högt)

Kristian: Du får sätta vad du vill.

Utredaren: Nej, du bestämmer!

Kristian: Nej, sätt vad du vill! (bestämt)

(ASI Grund, fall 1)

Kristian verkar ha tröttnat på frågorna – han vill få ett slut på denna frågedel och tar kommandot i interaktionen. Utredaren försöker återta kommandot, men ger skrattande upp. Detta skratt kan tolkas som en reaktion på att klienten utmanar den standardiserade samtalsformen med sin tydliga rollfördelning utredare-intervjuad. Att Kristian har haft kontakt med socialtjänsten hela sitt 50-åriga liv är inte betydelselöst i sammanhanget. Han har tidigare genomfört en ASI-intervju i kriminalvården och instruerar utredaren med stöttande kommentarer av typen: ”/.../ det där kommer vi till sen”. Kristians hantering av sin situation kan jämföras med de uppenbart nervösa klienter som för första gången besöker frivården för en ASI-intervju i samband med en personutredning.

DISKUSSION & RELEVANS FÖR KRIMINALVÅRDEN

ASI är idag en väl använd standardiserad intervju inom både kriminalvård och socialtjänst. Det finns idag utförlig statistik om hur många ASI som genomförs, och databaser där resultaten lagras – däremot saknas i hög grad kunskap om hur ASI-intervjun går till i praktiken och hur standardiserade intervjuer används i det vardagliga arbetet (se dock Björk 2013). Studiens resultat visar att ASI-metoden lanseras som del i ett evidensbaserat socialt arbete, trots att det är långt ifrån säkert att ASI, praktiserat av socionomer utan den statistiska forskningsmetodens kontrollerade former, lever upp till krav på evidens i strikt bemärkelse. Trots dessa tvivel kan ASI-intervjuns etablering betraktas som en framgång. Visserligen finns tidigare nämnd forskning som visar att praktik och retorik skiljer sig och att instrumentets potential inte används fullt ut. Det reella användandet är ibland lägre än det som förespeglas. Detta är i sig intressant och värt att diskutera: Effektstudier har varit ett eftersatt område i socialt arbete, det finns anledning att tro att standardiserade bedömningsinstrument är ett sätt att svara på denna brist. Forskningen visar dock att mätningen av effekter i socialt arbete inte är helt enkel. Huruvida standardiserade bedömningsinstrument och den evidensrörelse de är en del av kommer att leda till ett mer kvalificerat socialt arbete är en öppen fråga (jfr Lundström & Shanks 2013). Gedigna studier av utfall och effekter i socialt arbete är ett angeläget område; det finns dock anledning att problematisera användandet av instrument som snarare än att leva upp till de rigorösa krav som kännetecknar välgjorda statistiska studier snarare kan betraktas som en pseudo-kvantifiering (Liedman 2013) med okänt värde.

Studien visar hur det standardiserade bedömningsinstrumentet ASI lanseras och hanteras i socialt arbete. Under internutbildningen bäddas fördelarna med att använda ASI in i evidensbaserade argument, trots att det finns tveksamheter om instrumentet, med socionomer som användare, kan betraktas som evidensbaserat, åtminstone med en strikt definition av evidens (Bergmark 2008). Under utbildningsdagarna används en vetenskaplig vokabulär (kodning, bortfall, validitet och reliabilitet), vilket signalerar en ny slags professionalism (Martinell Barfoed & Jacobsson 2012). Denna nya professionsstil ställs direkt och indirekt mot en traditionell professionsstil, där begrepp som ”magkänsla” och subjektivitet signalerar icke eftersträvansvärda professionsideal.

Genom att studera metoder i tiden kan utredares professionaliseringssträvanden analyseras. Standardiserade bedömningsinstrument kan å ena sidan tolkas som löften om en professionalisering med målet att förändra och utveckla det sociala arbetet, å andra sidan riskerar utrymmet för professionen att kollegialt bedöma och värdera sitt arbete minska genom dess införande. I denna mening kan standardiseringen medföra en de-professionalisering (Svensson & Karlsson 2008). Den höga retoriska acceptansen inom både socialtjänst och kriminalvård (trots att det reella användandet varierar) kan ses som ett tecken på att dessa intervjuer blivit en del av det professionella landskapet. I en vidare kontext kan det betraktas som ett försök att vetenskapliggöra socialt arbete och erhålla professionell legitimitet. Studien visar att standardiserad interaktion förändrar kunskapssynen i socialt arbete; en förment objektivitet konstrueras när subjektiva och sammansatta hållningar reduceras till ”fakta och information”.

För kriminalvårdens del är det viktigt att förstå hur standardiserade bedömningsinstrument används i praktiken. Trots att ASI är väl använt i det sociala arbetets vardag har kunskap saknats om hur den standardiserade interaktionen influerar samarbetet mellan socionom och klient. Här fyller studien en lucka. Det finns statistik om hur många ASI som genomförs och metoden ger intryck av att vara väl känd (om än använd i varierande grad) inom både socialtjänst och kriminalvård. Det saknas däremot kunskap om instrumentens mer interaktiva aspekter.

Klienten i socialt arbete är i behov av resurser av olika slag, det kan exempelvis gälla pengar (socialtjänsten) eller ett positivt omdöme inför en väntande rättegång (kriminalvårdens frivård). Att insamlade data betraktas som fakta och information snarare än positionerade berättelser tillkomna i en

lokal kontext behöver övervägas när värdet av intervjun diskuteras. Det finns få studier av hur de data som samlats in används (lokalt och i forskning) och det är därför angeläget med fortsatt analys av de standardiserade bedömningsinstrumentens praktik i socialt arbete.

Studien visar att ASI lanseras med begrepp som ”vetenskaplighet” och ”objektivitet”. Berättelsen har liten plats i intervjun, istället ”digitaliseras” interaktionen genom att både utredare och klient anammar ett särskilt språk (”ettor” och ”nollor” för ja respektive nej). Studien visar att standardiserade bedömningsinstrumentet har stor inverkan på den sociala interaktionen mellan socialarbetare och klient. I socialt arbete i allmänhet och i kriminalvården i synnerhet finns starka inslag av myndighetsutövning. Kravet på ett etiskt förhållningssätt är därför särskilt påtalat i dessa myndighetsfärer dit klienter inte söker sig frivilligt. Inom kriminalvårdens frivårdsdistrikt visar statistik en starkt varierande användningsgrad av ASI, vilket kan tolkas som att det professionella handlingsutrymmet fortfarande är relativt stort.

I socialt arbete i allmänhet och i kriminalvård i synnerhet finns idag en rad manualbaserade program och instrument, vilka innebär olika grad av formalisering. Standardiserade instrument kan ses som en hårt driven formalisering. Studien visar att denna standardisering får konsekvenser för interaktionen socialarbetare-klient. Sam-talet i betydelsen att tala samman nedprioriteras och klientens egenstyrning minskar. De berättelser som traditionellt varit en väsentlig del i att förstå klientens livsvärld och som varit en viktig grund för ett professionellt beslutsfattande riskerar därigenom att ges mindre plats. Utifrån ett professionsetiskt perspektiv torde denna utveckling vara ogynnsam. Ett klientcentrerat socialt arbete kräver att klienten ges utrymme att uttrycka sig på sina egna premisser med socialarbetaren som lyhörd samtalsledare. Berättelsen är en kulturell form med stark överlevnads kraft; att sätta ord på livserfarenheter och få ge sitt eget perspektiv på sin situation har varit, och borde fortsatt vara, en viktig del i ett professionellt socialt arbete.

REFERENSER

- Aas, Katja Franko (2004) From Narrative to Database. Technological change and penal culture. *Punishment and Society*, 6(4): 379-393.
- Abrahamson, Maria & Kalle Tryggvesson (2008) *Användning av bedömningsinstrument i missbruksvården – En nationell kartläggning och fallstudier av två län*. Stockholm: IMS/Socialstyrelsen och SORAD.
- Abrahamson, Maria & Kalle Tryggvesson (2009) Socialtjänstens användning av standardiserade klientbedömningsinstrument – ASI som retorik och praktik i två svenska kommuner. *Nordisk Alkohol- och Narkotikatidskrift*, 26 (1): 21-39.
- Adelswärd, Viveka (1995) Institutionella samtal – struktur, moral och rationalitet. *Folkhälsovetenskapliga studier*, 35: 109-137, www.fni.fe, nerladdad 121212.
- Alexandersson, Karin (2006) *Vilja Kunna Förstå. Om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i Socialtjänsten*. Örebro Studies in Social Work 7. Örebro: Örebro universitet.
- Anderberg, Mats & Mikael Dahlberg (2009) *Strukturerade intervjuer inom missbruksvården – som en grund för kunskapsutveckling*. Växjö: Växjö University.
- Armelius, Bengt-Åke & Kerstin Armelius (2011) En naturalistisk studie av 14 000 svenska missbruksklienter baserad på Addiction Severity Index, ASI. I *Missbruksutredningens forskningsbilaga*, 6: 97-167.
- Berg Sörensen, Torben (1995) *Den sociale samtale – mellem klienter og sagsbehandlere*. Århus: Forlaget Gestus.
- Bergmark, Anders, and Tommy Lundström (2006) Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig Tidskrift*. 13 (2): 99-113.
- Bergmark, Anders (2008) Om evidensbaserad praktik, kunskapsöversikter och psykosociala mekanismer. I *Forskningsmetodik för socialvetare*, (red) Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen and Katarina Jacobsson,; 203-219. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bergmark, Anders, Åke Bergmark & Tommy Lundström (2011a) *Evidensbaserat socialt arbete. Teori, kritik, praktik*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bergmark, Anders & Tommy Lundström (2011b) Guided or independent? Social workers, central bureaucracy and evidence-based practice. *European Journal of Social Work*, 14 (3): 323-337.
- Billquist, Laila (1999) *Rummet, mötet och ritualerna*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete.
- Björk, Alexander (2013) Working with different logics: A case study on the use of the Addiction Severity Index in addiction treatment practice. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 30 (3): 179-199.
- Bohlin, Ingemar & Morten Sager (2011) *Evidensens många ansikten*. Lund: Arkiv.
- Cedersund, Elisabet (1992) *Från personligt problem till administrativt beslut*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.
- Cedersund, Elisabet & Anna Olaison (2010) Care Management in Practice. On the use of talk and text in Gerontology. I *International Journal of Social Welfare*, 19 (3): 339-347.
- Christoffersen, Svein Aage (2007) *Professionsetik*. Malmö: Gleerups.

- Drew, Paul & John Heritage (1992) Analyzing talk at work: an introduction. I P Drew & J Heritage, *Talk at Work*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ekeland, Tor-Johan (2009) Hva er evidensen for evidensbasert praksis? I H Grimen & L I Terum (red) *Evidensbasert profesjonsutøvelse*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Engström, Christer (2005) *Implementering och utvärdering av Addiction Severity Index (ASI) i socialtjänsten*. Diss. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse/Stockholm.
- Eskelinen, Leena, Sören Peter Olesen & Dorte Caswell (2008) *Potentialer i socialt arbejde*. Et konstruktivt blik på faglig praksis. Köpenhamn: Hans Reitzels Forlag.
- Fleck, Ludwik (1934/1997) *Uppkomsten och utvecklingen av ett vetenskapligt faktum. Inledning till läran om tankestil och tankekollektiv*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Fredin, Erik (1994) *Dialogen i socialt arbete*. Linköpings universitet: Linköping.
- Garfinkel, Harold & Harvey Sacks (1986) On formal structures of practical action. I *Ethnomethodological studies of work*. Routledge & Kegan: New York.
- Goffman, Erving (1967) *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*, New York: Pantheon Books.
- Goffman, Erving (1959/1994) *Jaget och maskerna*. Stockholm: Prisma.
- Hall, Christopher (1997) *Social Work as Narrative*. Aldershot: Ashgate.
- Hall, Christopher, Stef Slembrouck and Srikant Sarangi (2006) *Language Practices in Social Work*. Categorisation and accountability in child welfare. London/New York: Routledge.
- Hall, Christopher, Kirsi Juhila, Maureen Matarese & Carolus van Nijnatten (2014) *Analysing Social Work Communication*. London/New York: Routledge.
- Houtkoop-Steenstra, Hanneke & Charles Antaki (1997) Creating Happy People by Answering Yes-No Questions. *Research on Language & Social Interaction*. 30 (4): 285-313.
- Houtkoop-Steenstra, Hanneke (2000) *The Standardized Survey Interview*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hydén, Lars-Christer (1995) Det sociala misslyckandet som berättelse. I *Socialvetenskaplig tidskrift*. 2 (3): 194-207.
- Hydén, Margareta (2008) Om den svåra konsten att lyssna till berättelser. I S Larsson, Y Sjöblom & J Lilja (red) *Narrativa metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Jergeby, Ulla (2008) *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm IMS/Gothia Förlag.
- Johansson, Roine (1997) *Vid byråkratins gränser*, andra upplagan. Lund: Arkiv.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Tarja Pösö (1999) *Constructing Social Work Practices*. London: Ashgate.
- Järvinen, Margaretha & Nanna Mik-Meyer (2003) *At skabe en klient*. Köpenhamn: Hans Reitzels forlag.
- Karvinen, Tarja Pösö & Satka (1999) *Reconstructing Social Work Research*. Jyväskylä: SoPhi.
- Kullberg, Christian (1994) *Socialt arbete som kommunikativ praktik*. Linköping: Linköpings universitet.

- Labov, William & Joshua Waletzky (1967/1997) Narrative Analysis: Oral Versions of Personal Experience. *Journal of Narrative and Life History*. 7 (14): 3-38.
- Liedman, Sven-Eric (2013) Pseudo-quantities, new public management and human judgement. *Confero*. 11 (81): 45-66.
- Lipsky, Michael (1980) *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. Russell Sage Foundation: New York.
- Lundgren, Charlotte (2009) *Samarbete genom samtal*. Linköpings universitet: Linköping.
- Lundgren, Lena M, Bengt-Åke Armelius, Kerstin Armelius, Jan Brännström, Deborah Chassler & Lisa Sullivan (2012) Beskrivning av tre klientprofiler inom svensk missbrukarvård. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 19 (3-4): 200-216
- Lundström, Tommy & Emelie Shanks (2013) Hård yta men mjukt innanmäte. Om hur chefer inom den sociala barnvården översätter evidensbaserat socialt arbete till lokal praktik. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 20 (2): 108-126.
- Martinell Barfoed, Elizabeth & Katarina Jacobsson (2012) Moving from 'gut feeling' to pure facts – launching the ASI-interview as part of in-service training for social workers. *Nordic Social Work Research*. 2 (1): 1-16.
- McLellan, Thomas, John. C. Cacciola, Arthur I. Alterman, Samuel H. Rikoon & Deni Carise (2006) The Addiction Severity Index at 25: Origins, Contributions and Transitions. *American Journal on Addictions*. 15: 113-124.
- Mäkelä, Klaus (2004) Studies of the reliability and validity of the Addiction Severity Index. *Addiction*. 99 (4): 398–410.
- Parton, Nigel (2008) Changes in the Form of Knowledge in Social Work: From the 'Social' to the 'Informational'? *British Journal of Social Work*, 38:253-269.
- Pettersson, Ulla (2001) *Socialt arbete, politik och professionalisering. Den historiska utvecklingen i USA och Sverige*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Ponnert, Lina & Kerstin Svensson (2011) När förpackade idéer möter organisatoriska villkor. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 18 (3): 168-182.
- Roselius, Maria & Knut Sundell (2008) Att förändra socialt arbete. Stockholm: IMS/Gothia Förlag.
- Sackett, David L, William M C Rosenberg, J A Muir Gray, R Brian Haynes, W Scott Richardson (1996) Evidence based medicine: what it is and what it isn't. *British Medical Journal*, 312: 71-72.
- Scott, Marvin B. & Stanford M Lyman (1968) Accounts. *American Sociological Review* 33:46-62.
- Skogens, Lisa (2012) ASI i retorik och praktik. *Socionomens Forsknings supplement*. 32: 34-42.
- Socialstyrelsen (2007) *Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2009) *ASI-manualen – anvisningar till ASI Grund och ASI Uppföljning*. Stockholm: Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS).

Svensson, Kerstin & Anders Persson (2011) *Personutredningar. Organisation, profession och (risk)bedömning*. Norrköping: Kriminalvårdens utvecklingsenhet.

Svensson, Lennart G & Anette Karlsson (2008) Profesjon, kontroll og ansvar. I Anders Molander & Lars Inge Terum (red) *Profesjonsstudier*. Universitetsforlaget: Oslo.

White Sue, Chris Hall & Sue Peckover (2009) The Descriptive Tyranny of the Common Assessment Framework: Technologies of Categorization and Professional Practice in Child Welfare. *British Journal of Social Work*. 39 (7): 1197-1217.

Överlien, Carolina (2006) Institutionen som arena för skapandet av sexuell identitet. Samtal från ett särskilt ungdomshem. I *Socialvetenskaplig tidskrift*. 1 (13): 164-178.

Kriminalvården

www.kriminalvarden.se
601 80 Norrköping
Telefon 077-22 80 800
Fax 011-496 36 40